

Tas Latweefchu draugs.

1839. 8 Juhni.

23^{sch}a lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Mas-Sallazze, Widsemme, (tai 22trä Mai.) Waffaras fwehtkus meh's fwehtijahm Deewu flawedami un ar fwehtu preeku lihgsmodamees, ka Deews sawu draudsi dibbinaja, sawu fwehtu garru isleedams pah'r teem apustuteem, kas weenprachtigi kohpâ bija un kas, ar to fwehtu garru peepilditi, eefahze runnabt ar zittahm mehleh'm un fweeschâs wallodâs. Un wakardeenâ, waffaras fwehtku atfwehtê, fwehtijahm sawus peektus bihbeles fwehtkus, Deewu flawedami un ar fwehtu preeku lihgsmodamees, ka tas trihsweenigs Deews sawâ draudse allasch wehl brihnischfiki spehzig's parahdabs, ar sawu fwehtu garru to usturredams, wairodams un isplattidams zaur teem bihbeles draudses beedreem, kas arri weenprachtigi eeksch ta wahrda ta Runga kohpâ fadewuschees, kas arri to fwehtu eewangeliumu ar zittahm mehleh'm fluddina, tohs fwehtus Deewa rakstus fweeschâs wallodâs pahrtulkodami, un isdallidami wiskadahm pafaules tautahm. Meh's teizahm Deewu, ka tahs bihbelesbeedribas tik dauds laudim peemihligas, un ka tas Rungs zaur tahm, it kâ zaur teem apustuteem, peelee'k ikdeen's pee tahs draudses, kas tohp fwehtigi.— Nahburgu mahzitajs, atbrauzis muhsu mahzitajam palihdseht, preeksch altara to trihsweenigu Deewu flaweja par wiinna wahrdu gaismu, ko winsch mums leek atspihdeht un to luhdse, lai winsch arri jo prohjam mums zaur bihbelesbeedribahm palihdsetu pee atsihschanas tahs pateefibas. Schis nahburgu mahzitajs arri spreddiki fazzija par teem wahrdeem ta bauplibas mahzitaja Gamaliela, ko atrohdam apustulu darbôs 5, 38. 39. "Ja schis padohms jeb schis darbs irr no zilwekeem, tad tas taps isnihzinahts. Bet ja tas irr no Deewa, tad juhs newarreseet to isnihzinaht;" un no scheem wahrdeem istahstija, ka bihbelesdraudses beedreem saws darbs jastrahda, kamehr bihbeles ne ween schai draudsei, bet arri wissahm draudsehm buhs rohkâ un firdi. Pehdigi nu wehl muhsu, Mas-Sallazzes, mahzitajs isteize, ka tee bihbelesbeedribas darbi isweizahs tik labbi fweeschâs semmês, kâ arri muhsu Latweefchu draudses un ihpaschi muhsu draudse. Tapeh'z rahdija winsch Deewam pateifdams, ka taggad, kad bihbele wisseem zilwekeem pascheem rohkâ, tee zilweki mohdinati un flubbinati wairak pee firds nem wissus Deewa wahr'dus un ihpaschi arri tohs wahr'dus: "kur irr wai? kur irr waidi? kur irr bahrschanas? kur irr schehloschanas? kur irr wahtis bes wainas? kur irr farkanas azzis?" ka tadeht tee zilweki zittâs semmês un arri muhsu

semme wairak wehrâ leekohr tohs wahrduſ ta peſtitaja: "ſargajatees, ka juhſu firdis ne kluhſt apgruhtinatſ ar leeku peedſerſchanu;" — un ka laikam tapehſ arri muhſu draudſe tik daudſ zilweki un ſewiſchſi weenâ (Kohſchfulles) walſti, pee kurras wairak kâ tuhſtoſch dwehſeles peederr, drihſ wiſſi wihrî un puſſchi tam dſehreenam atſazzijufchi, kaſ lihſ ſchim to zilweku meefas un dwehſeles maitajis, un ſcho dſehreenu pa gallam atmeſdami rahda, ka tee iſtſeni ſaprattufchi tohs wahrduſ: "kad tawa aſz tewi apgrehſzina (ſahrđina), tad iſtrauji to un mett to no ſewim nohſt." No teem darbeem to bihbeles-beedribu, kaſ tik brihniſchſigi iſweikufchees, tee zilweki arri mahſzjuſchees atſiht, zil daudſ tee eeſpehſ, kaſ eeſch ta Kunga wahrda weenprahtigi kohpâ turras. Deewam ſchehl aiſpehrnâ gaddâ maſ naudas muhſu bihbeles-beedribai bija eenahſis, prohti 13 Wahzeefchi bija 28 ſudraba rubbutuſ un 91 Latweeſchi bija 39 rubbutuſ 86½ kappekuſ, wiſſkohpâ 104 beedri bija ſamettufchi 67 rubbutuſ 86½ kappekuſ ſudraba; tomehr ar to no zitteem gaddeem aiſtaupitu naudu mehſ eeſpehſahm iſdoht 64 bihbeles un 253 jaunuſ teſtamentuſ. Par wiſſeem ſcheem puſſpeekta gaddeem iſdohtſ 130 bihbeles un 1082 jauni-teſtamenti, wiſſkohpâ 1212 ſwehtſ grahmatſ.

— Gan nu pehrgaddâ bihbeles ſwehtkuſ ſwehtijohr, beſ ka muhſu mahſzitajſ klahr bija, mehſ noſkummufchi palikkahm, kad mums tik maſ, prohti tik ween 97 bihbeles-draudſes beedri bij leelâ Latweeſchu draudſe, pee kurras wairak kâ 8500 dwehſeles peederr. Un taſ nahburgu mahſzitajſ, kaſ tanni laikâ mums to iſteize, praſſija, par to ar leelu noſkumſchanu brihnidamees: "kur irr tee 8000, ko taſ Kungſ ar ſaweem wahrdeem ſchſiſtijis no daſchadahm ſehrgahm, ko wiſch peſtijis no grehkeem un ſohdibahm, woi tad zits ne weenſ ne buhtu atraddees, kaſ atpakal buhtu greeſees un Deewam gohdu dewiſ, ne kâ ſchee 97? — kur irr tee zitti 8000?" Schiſ wahrduſ mums wiſſeem par ſcho gaddu allach prahtâ ſtahweja, auſiſ un firdis atſkanneja, un tapehſ nu arri ſchinni gaddâ no muhſu Latweeſchu draudſes 1204 beedri bija ſamettufchi 153 rubbutuſ 1¼ kappekuſ ſudraba un 12 beedri no Wahzeefcheem 27 rubbutuſ 25 kapp. ſudr. — wiſſkohpâ 1216 beedri 180 rubb. 26¼ kapp. ſudr. naudas. Un beſ to weenſ Juhdu tizzibaſ wihrſ arri wehl bihbeles ſwehtkuſ rihtâ ſteidſahſ mahſzitajam eedoht 1 ſudraba rubbuti, ſazzidamſ, ka wiſch to darroht tapehſ, ka bihbelé eſſohr Deewa wahrđi, ko wiſch arri ſwehtuſ turroht. Ne weenâ gaddâ tik daudſ dahwanſ bijahm eemantojufchi, tapehſ palikkahm mehſ lohti preezigi, atſihdami no ta, ka muhſu draudſe laikam wehl irr pulkſ deewabihjigu dwehſetu, kaſ Deewam grihb gohdu doht, un kaſ ſawuſ tuwakuſ miſledami, ar to dahrgaku garrigu mantu tohs apdahwina. Mahſzitajſ teize Deewu par to, ka wiſſa garſ wehl tik ſpehzigſ tanniſ firdis muhſu draudſes lohſektu, un wehleja, ka mehſ nu arri jo wairak dſihroht ſawam Deewam gohdu doht ar ſaweem padohmeem un darbeem, atgreeſdamees no ſaweem grehkeem, tizzigi, deewabihjigi, gohdigi un gahdigi ſchinni paſaulé dſihwodami, kâ Deewa wahrđi to mahſza. Sewiſchſi mahſzitajſ tam deewabihjigam Juhdu wihram no Deewa wehleja, ka arri wiſſam drihſ nahktu taſ peepilbiſchanſ laikſ, kurrâ wiſch atſihu, ka Deewſ peepildijis, ko wiſch Abraâmam un teem wezztehweem to Juhdu kauſchu ſohlijis. Un mehſ wiſſi bijahm

weena firde un weena dwehsele, Deewu teikdami un luhgdami, ka winsch zur
bibleles-beedribahm ifdeenas pee sawas draudses gribbetu peelikt, kas
tohp swehtigi. *Illegible text* J. G.

Is Berlihnes. Ohtrâ waffaras-swehtku deenâ tur tahds stiprs leetus
sihje, fo us Wahz-wihsi nosauz par debbeschu plihsumu; un no ta wiffas eelas,
ir tahs wiffplattakas, appaksch uhdena bija. Arri sehtas, pagrabbt un appak-
schajas istabas bija pilnas ar uhdeni. Zanni eelâ, kam wahrds: frohnu-eela,
dshwoja pagrabbâ nabbagu kautini, kas preeksch leetus us basnizu gabjuschi, sa-
wus diwus masus behrnius bija atstahjuschi schuhpli un nu pehz lee-
tus nahfdami us mahjahm, wiffu pagrabbu atradde peetezzetu un behrnius no-
sihkuschus. Da to paschu laiku arri krusa bija mettusees, kam zitti graudi tif
leeli bija, kâ reeksti.

Tahs ihfas sinnas par muhsu pasauli jeb semmi 30tais gabbals.

Kad pahz Bahdneru seemeta rohbescheem pahreet, tad weenâ semmes gabbalâ
eenahf, fo sauz Eschu leel-erzoga semmi. Schim gabbalam pa kreisai rohcai
Massaueru-erzoga un pa labbai rohcai Eschu-kuhrpirsta semme. No schahm trim
semnehm es nu juns fo gribbu stahstihf. — Eschu-leel-erzoga semme. Schi
semme tif druffku wairak, nè kâ puss tif leela, kâ Bahdneru semme, jo ta tif 150
lauka juhdsu leela. Winnas widdeju garumu, no seemeta lihds deenas-widdus mal-
las, warr us 20, un winnas widdeju plattumulus ne pilnahm 8 juhdschm rehkinahf.
Eedschwotaju pulks 750,000, un schee: zitti Luttera-landis, zitti Repormeeri, un
zitti Rattoti. Arri Schihdu schè deesgan, bet tas wiffu-leelakais pulks pee Luttera
un Repormeeru tizzibas peederr. Za semme gan weetahm klaja, bet wiffu-wairak
kálnaina, un tà, ka zittur augsti kálni, zittur pakálni. Kur augsti kálni naw, tur
ta tohti baggata. Wiffadi semmes-augti pa pilnam, arri tohti labs wihns. Tahs
leelas straumes, fo schè reds, irr Reina un Maina. Wehrâ leekami pilssehti:
Darmstatte, pirmais un leel-erzoga dshwes-weeta, ar 25,500 eedschwotajeem;
Sihfene, fur 7300 lauschu dshwo, un studentu-flohla irr; Mainz, fur 31,000,
un Wormse, fur 8000 eedschwotaju. Par Mainzi mehns to peeminnam, kadeht
tas jau arri wehrâ leekams, ka schè preeksch 400 gaddeem kahdi wihri dshwoja, kas
tee pirmee bij, kas eesahka grahmatas drikkheht. Preeksch scha laika wehl nè fo no
drikketahm grahmatahm ne sinnaja. Wiffas grahmatas tif ar spalwahm bij raksti-
tas, bet tadeht tif dahrgas, ka baggats ween kahdu warreja nopirkt. Ap to gaddu
1440 weens wihrs Strahsburgâ, kas taggad Prantschu kehniham peederr, Zahu
Guttenbergis wahrda, rakstus speest jeb drikkheht, isdohmaja, bet kaut nu gan
to bij isdohmajis, tad tomehr wehl par meisteri eeksch scha darba ne palikka. Winsch us
Mainzu atnahze un schè weenam namneekam, kam wahrds Zahu Pauste (Faust)
bij, istahstija un eemahzija, fo bij isdohmajis. Winsch nomirra un nu Pauste ar sawu
gudru skrihweri, Pehter Schoiperu (Schoifer) to leetu ihsten isgudroja un par
labbu grahmatu drikketaju palikka. Kad nu apdohma, ka taggad arri nabbaga zilweks
eespehz kahdu wajjadfigu grahmatu nopirkt, tad gan scheem wihreem par to, fo isdoh-
majuschi un labbu isgudrojuschu, tohti ja pateiz. — Par Wormsi mums arri kas ja

peeminn. Tas irr tas: Kad Lutters bij eefahjis pehz flaidreem Deewa wahrbeem mahzih, un no Kattofu tizzibas bij atschEhrees, tad fapulzejahs, prohti 1521mâ gad-dâ, Wormses pilsfehâ augsti Wahzsemmes waldineeki un augsti Kattofu mahzitaji, ka par daschadahm waijadfigahm leetahm farunnatohs, un arri pats Wahzsemmes Feiseris, Kahrlis peektais, atnahza un schahs fapulzechanas preekschneeks bij. Schè nu arri par Luttera mahzifchanahm fahka runnaht un nospreeda, Lutteru preekschâ aizinahht, lai par fawahm mahzifchanahm atbild. Lutteris nu us Wormsi tikka aizinahhts. Winnu draugi ne gribbeja winnam laut, lai eet, jo teem bij bail, ka winnam tâpat ne notiftu, fâ Uffam Rostnizze bij notizzis; bet Lutteris palahwahs us Deewu un gahja. Saffa, ka winsch faweem draugeem atbildejis: Lai arri Wormse tik dauds wellu buhtu, fâ daktini us jumteem, man tomehr waijag eet. Deews winnu fargaja un winnam tâ ne notikka, fâ winna bailigi draugi bij dohmajufchi. Kad winsch schè par fawahm mahzifchanahm bij atbildejis, winsch âtkal tikka atlaists. — Nassaueru semme. Schi semme tik 100 lauka juhdsu leela, un tâ, ka widdejais garrums 12, un widdejais plattums drufku wairak fâ 8 juhdsu istaifa. Eedsihwotaju skaitu rehkina us 355,000 zilwekeem. Kaut gan schinni semmè, tâ fâ katrà Wahzsemmes gabbalâ, deesgan pilsfehthu, tad tomehr ne weens tahds, ka to waijadsetu wehrâ likt; bet to ja peeminn, ka schè pulks tahdu amoschu, fo par wesselibas amoscheem nosauz, tapehz ka tur tahds uhdens iswerd, kas dauds wahjibâs palihds; fâdeht arri ifgadda dauds tuhkstoschu krukku, kas ar schahdu uhdeni pilditi, us swe-schahm semmehm aisuhta, un dauds tuhkstosch fungu atbrauz un ahrstehahs. — Wehrâ leekamas straumes schè tahs paschas, kas Eschu-leel-erzoga semmè, prohti: Reina un Maina. — Eschu kuhrpirsta semme. Schi irr 200 lauka-juhdsu leela, un tauschu skaits schè irr 650,000. Diwi pilsfehthi schè pat irr, kas ja peeminn. Tee irr: Kassele, kas pirmais un kuhrpirsta dshwes weeta ar 27,000, un Marburga ar studentu-skohlu un 7700 eedsihwotajeem. — Schahs abbas semmes irr, tâpat fâ ta pirmeja, gan drihs wiffur kalnainas un baggatas. No Nassaueru semmes wehl ja falka, ka tur tohti labbu wihnu, kas tapehz arri tohti dahrgs irr, taifa.

.....g.

Wezztehww fakkami wahrdi.

27.

Deews barra tâ: winsch tohs wahjus, apfmeetus un waijatus ismekle, lai tee winna gohdu wairofu. Tâ arri bija ar teem 12 Jesus mahzefkeem.

28.

Tee irraib garrâ nabbagi, kas ne dsennahs pehz schihs pafauls augstibas un lepna prahta.

U. S.

Tahs mihtlas usminna, kas preekschajâ lappâ: Ezzeschhi.

Lihds 7. Zuhni pee Nihges irr atnahkuschi 954 fuggi un aisbraufuschi 428.]

Drihw drikkht. No juhrmallas=gubbernementu augstas waldischanas puffes:

Dr. E. E. Napier sky.